

2/32
399/2153

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
ANKARA

21.Dönem, 2/1011 Esasında kayıtlı **İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkına** ilişkin Kanun teklifini, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 77 inci maddesi çerçevesinde yeniliyorum.

Gereği talep olunur.

Saygılarımla
Mehmet Kemal Ağar
Elazığ Milletvekili

T. B. M. M. BAŞKANLIĞI	
Tali Kom.	Anayasa
Esas Kom.	Adalet
Tarih	13-1-2003 2/32
K. Md. (Ağar)	K.D.Bşk. 1/5
BAŞKAN	

DOĞRU YOL KATILIMI
T.C. MİLLÎ GÜVENLİK BAKANLIĞI
Tarih: 01.07.2002
No: 4/19-1464

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Teklifi
ektedir.

Gereği talep olunur.

Saygılarımla.
Ahmet YIMAYA
DYP Amasya Milletvekili

T.C. M. M. L. BAŞKANLIĞI	
Tanı Kom.	Anayasa
Tanı Kom.	Adalat
Tarih	29.7.2002-2/10/11
T. M. M.	K. D. Bşk.
M. S. M.	

GENEL GEREKÇE

İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Yasası teklifi , Türk sisteminde mevcut gerçek bir boşluğu doldurmaya ve ihtiyacı gidermeye yöneliktir. Tüm gelişmiş demokrasilerde var olan düzenleme , hukuk ve yapılanma siyasetimizde güncelleştirilmemiştir.

Onar , Azrak , Özay , Akıllıoğlu , Odyakmaz ve diğer değerli bilim adamlarının akademik katkıları minnetle anılmalıdır. Ne var ki kamu yönetimi ve yasayıcı organlar, bazen statükoyu koruma güdüsü , bazen de farkına varılmazlık içinde sorunu çözüm pratiğine aktaramamıştır. Başbakanlığın bir üniversite ile birlikte gerçekleştirdiği 17/ 18 / 1998 “İdari Usul Uluslararası Sempozyumu “ da bir düzenleme girişimini sağlayamamıştır. Avrupa Birliği ve Küreselleşme yolculuğunda bu sorunun “Ulusal Program “ da yer almaması şaşırtıcıdır. Bu alanda toplumsal bir talebin oluşmaması , sivil toplum dinamiğinin düzeyini gösterir.

Teklif, idari işlemlerin oluşma sürecine bireyi (ilgiliyi) katan temel bir düzenlemedir. Kamudan kişiye bilgi akşını gerçekleştirecek bir saydamlık projesidir. Devletle bireyi buluşturacak , devleti ” Devletlü “ katından “ Hizmetlü “ mevkiine indirerek “ Onu ayaklarını yere basan varlığa “ dönüştürecek “ bir hukuk “ dinamiği geliştirilmektedir. Proje, devleti ve sistemi dönüştürecek , demokrasiyi derinleştirecek , yabancılaşmayı önleyecek , hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına saygıyı gerçekleştirerek bir “yeni yapı” yı içermektedir. Özellikle rucu sistemi , bürokratik devletten demokratik devlete geçişin vazgeçilmezi olarak görülmektedir.

“Doğru, verimli ve etkin idari sistem”, “saydam devlet”, “halka açık ve ondan gizlenemez kamu”, teklifin hedefleri içindedir. Vatandaş, işlemin ve kamunun “nesnesi” değil “öznesi”

olacaktır. Bireyin işleme katılması, yargı denetimine başvurmayı fiilen ortadan kaldıracak
"baştan önleme" fonksiyonunu görebilecektir. Bireyin katılımı ve saydamlık , "yolsuzluk – kiran"
olacaktır.

Bu reform teklifinin mimarı olmadığımı belirteyim. Teklifin mimarı değerli hukukçu Prof.
Dr. İ. ÖZAY ' dır. Onun değerli çalışma arkadaşlarıdır. Ben, anayasal yetki içerisinde (Any.
Madd.88), hazırlığı yasayıcı organa taşımaktan başka bir şey yapmıyorum.

Özay hocamızın (ve iki genç araştırmacının) genel ve madde gerekçeleri ile taslağa
dokunmamayı, yalnızca benimsemenin değil, aynı zamanda saygının bir gereği saydım.

"İdari usul, idarenin birbirinden farklı ve çok çeşitli faaliyetlerini yürütürken ne tür
kurallara, hangi mekanizma içinde uyacağının belirlenmesini ifade eder. Diğer bir anlatımla idari
usul, idari işlemlerin yapılışına ilişkin kurallar bütünüdür. İdari usulün amacı, idarenin kamu yararını
hızlı ve etkili bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için gerekli hukuki şartların sağlanması ve idari
işlemlerin tarafsız ve dikkatli bir araştırmaya dayandırılması sûreti ile kamu hizmetinden
yararlananların hak ve menfaatlerinin güvence altına alınmasıdır.

Hukuk, esas ve biçim şeklinde ikiye ayrılarak incelendiğinden "esas"ın en etkili güvencesi "şekil" ve
"usul"dur.

Devleti oluşturan güçlerden Yasamanın çalışma usulleri Anayasa ve Türkiye Büyük Millet
Meclisi İç Tüzüğünde düzenlenmiş olup, Yargı organının işleyişinde de farklı sistemlere ilişkin
yasalar belirleyici olmaktadır. Bu yasalara örnek olarak Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu, Hukuk
Usulu Muhakemeleri Kanunu ve İdari Yargılama Usulü Kanunu gösterilebilir.

Oysa, Yürütme ve onun teknik bir uzantısı olan idarenin faaliyet alanında bir takım özel düzenlemeler (Devlet İhale Kanunu, Kamulaştırma Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gibi...) öngörülmüşse de idarenin karar alma usulünü belirleyecek genel bir yasal düzenlemeye gidilememiştir.

Diğer yandan, vatandaşların Yasamanın karar almasına "vekilleri" aracılığıyla ve en etkin biçimde katılabilmesi mümkün olduğu gibi, Yargı mekanizma ve sürecinde de iki tarafın karşılıklı olarak görüş açıklaması imkanı bulunduğundan, katılımcı bir sistem gerçekleşmiş olmaktadır. Buna karşılık, kapalı kapılar ardında karar veren tek kuruluş olan İdarenin karar alma ve sürecine önceden, "meşru yollarla" katılabilme imkanı yoktur. İdare eden - edilen ayrımının hala varlığını sürdürmesi, kamu görevlileri tarafından ve hatta toplumda gizlilik kültürünün benimsenmiş olması nedeniyle, idare, kararlarını kapalı kapılar ardında alırken, ilgililerin bilgi ve belgelere de ulaşabilmesi mümkün olmamakta, bu da bireylerin hak ve menfaatlerini savunmada güçsüz durumda bırakılmalarına yol açmaktadır.

Bütün bu olumsuzluklar ne yazık ki ülkemizde yönetimde demokrasinin henüz işlerlik kazanamadığını ve Anayasamızın ikinci maddesinde belirtilen Hukuk Devleti ilkesinin tam anlamıyla gerçekleştirilemediğini göstermektedir. Halbuki Hukuk Devletinin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için idarenin faaliyet ve işlemlerinin oluşum usulleri, idarenin kendi koyduğu usullerle değil, daha üstün hukuk kurallarıyla yani Yasama organının koyduğu normlarla düzenlenmelidir.

Öte yandan, idare'nin idari Yargı tarafından denetiminin vazgeçilmez bir şart olduğu kuşkusuzdur. Ancak, çağdaş bir toplumda uygulamada sadece yargının sağladığı güvenlik yeterli olamamaktadır. Yargısal denetim, işlemlerin ancak oluşumundan sonra gerçekleşen bir denetim

olduğu gibi; çoğu zaman ağır masraflara yol açmakta ve çok Uzun bir zaman almaktadır. idari yargının yükünün ağırlaşmasına yol açan bu durumlar da kamu görevlilerinin hukuka aykırı tutum ve davranış içinde bulunmalarında özendirici bir rol oynamaktadır

Bugün için geline nokta söz edilen sorunların çözümünün çıkarılacak bir genel idari usul yasası olduğu hemen herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu aşamadan sonra irdelenmesi gereken husus yasanın nasıl bir sistem öngöreceği ve hangi aşamalardan oluşacağıdır.

Öncelikle idarenin karar alma sürecini usul yönünden kesin ve belirli, yargısal benzeri usullere bağlayan genel bir yasanın varlığı şüphesiz çok önemli olsa da tek başına yeterli değildir. Yasa, katılımcı bir sistem öngörmeli ve idarenin kurul halinde ve kollektif bir karar alma mekanizması söz konusu oluyorsa, bu organların toplantılarının "aleni" yani herkese açık bir biçimde yapılması gerekir . Katılımcı sistem "ilgililerin belli bir "yetki" ile donatılmış bir halde o mekanizma ve sürecin içinde yer alabilmesi demektir. Ancak idarenin karar alma mekanizma ve sürecini usul olarak belirleyen ve katılımı olanaklı kılan bir yasanın varlığı da tek başına yeterli değildir. Kararın gereği gibi gerçekleşebilmesi için "idare"nin elindeki bilgi ve belgelere ulaşılabilmesi de gereklidir.

İdarede açıklığın, günışığında yönetim sağlanması, Sözünü ettiğimiz hakların böyle bir yasal düzenlemede yer almasına bağlıdır. Çünkü bu haklar birbirlerini tamamlar nitelikte oldukları gibi birbirlerinden ayrı düşünülmesi ve herhangi birinden vazgeçilmesi de mümkün değildir.

Burada ayrıca belirtilmesi gereken önemli bir nokta da, çıkarılacak bir yasanın sadece genel ilkeleri , prensipleri içermesi ve ayrıntıların başka yasal düzenlemelere bırakılması gerekliliğidir. İdari faaliyetlerin çeşitliliği ve farklı nitelikler taşıması idare – birey ilişkilerinde bütün usul

kurallarını bir kanunda toplanmasını imkansız hale getireceğinde,Devlet İhale Kanunu, Kamulaştırma Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gibi özel düzenlemeler bu kanundan ayrık tutulmalıdır. Bunun yanında üzerinde hassasiyet gösterilmesi gereken bir diğer husus da idari usulün birel işlemler yanında imar planları, öğrenci disiplin yönetmelikleri gibi özellikle katılım hakları açısından bireyleri gayet yakından ilgilendiren genel düzenleyici işlemleride kapsaması gerekliliğidir.

Çıkarılacak bir kanunun teoride ve uygulamada sağlayacağı faydalar ilgililerin bu konuda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi ile zamanla daha da net olarak gözlemlenebilecektir. Ancak bu aşamada bunlardan yalnızca belli başlılarını değerlendirmek gerekirse;

Her şeyden önce Hukuk devletinin temeli olan yasallık ilkesi gerçekleşecek ve anayasanın "kanun önünde eşitlik ilkesi de geçerlik kazanacaktır.

İdarenin tek yanlı işlem yapma gücü eşit bir ağırlıkta dengelenecek, kamu makamları da hem daha sağlıklı karar alma olanağına ve ortamına sahip olacak, hem de işlemin yapılış sürecini izleyebilen ve gereğinde katılabilen bireyin yönetime karşı güveni artacak, demokrasinin gereği olan açıklık sağlanacaktır.

İdari işlemin hazırlanması ve kesinleşmesi aşamalarında İdare ile birey arasında doğacak uyuşmazlıklarda büyük ölçüde İdari yargıya başvurma lüzumu kalmadan karşılıklı anlaşma ile çözüme varılabileceği gibi, ilgili, idarenin karar alma sürecine katılarak yapılan işleri izleyebileceği için tatmin olacak ve dava yoluna başvurmasına gerek kalmayacaktır.

Diğer yandan idarenin aldığı karar bir hukuki uyuşmazlığa yol açtığı takdirde yargının önüne yeterince araştırma yapılarak olgunlaştırılmış bir dosya getirilebilecek ve bu sayede hem yargının işi kolaylaştırılmış olacak, hem de yargı kararlarında "isabetlilik" artacaktır.

Böylelikle idarenin çalışması basitleşecek ve idare ajanlarının görevlerini

daha güvenli ve kuşkulardan arındırılmış bir temele dayalı olarak yürütmeleri sağlanacaktır.

Ayrıca, düzenli bir idari usul, idareyi karar almadan önce yeterli araştırma yapmaya zorlayarak, tarafsız ve isabetli karar vermeye yöneltecektir.

Şüphesiz, bütün bunların yanında çok dikkat edilmesi gereken hususlar da mevcuttur. İdari usul kurallarını düzenlerken idarenin sorumlulukları ile bireylerin hak ve özgürlükleri arasında gözetilmesi gereken dengenin korunmasına özen gösterilmesi esastır. Çünkü İdare, kamu düzenini, kamu yararını, kamunun ihtiyaçlarını temsil etmekte ve kamu hizmeti görmektedir. Bu nedenle idarenin köstekleyici, engelleyici bir etki altında kalması önlenmelidir. Diğer bir anlatımla bireyin hak ve özgürlüklerini korurken, İdareyi de ihmal ve feda etmemek gereklidir. Ayrıca çıkarılacak yasa İdarenin bünyesin uygun olmalı ve uygulandığı zaman ortaya çıkabilecek sakıncalı durumlar içinde gerekli önlemler alınmalıdır. Aksi takdirde sistem kendisinden beklenen faydadan çok, kırtasiyecilik, zaman israfı gibi zararlar getirecektir. Diğer bir anlatımla kanundan beklenen faydanın tam aksi yönünde, olumsuz bir sonuç ortaya çıkacaktır. Konuyla ilgili olarak uluslararası hukuk alanındaki düzenlemelerden Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sistem ülkemizdeki çalışmalar için de ışık tutucu bir nitelik arz etmektedir.

1946'da New Deal atılımı ve reformları döneminde çıkarılan "Administrative Procedure Act/Yönetmelik Yöntem Yasası" ile İdarenin karar alma süreç ve mekanizması bir usule bağlanarak, buna ilgililerin de katılımını sağlayan ve olabildiğince yargılama usulüne benzetilen bir şekle dönüştürülmüştür. Ancak, geçen zaman içinde Yönetmelik Yöntem Yasası o haliyle yeterli görülmemiş ve sistem 1967 yılında çıkarılan "Freedom of Information Act/Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası" ile desteklenmiştir. Nihayet, 1974 yılında kabul edilen "Sunshine Act/Gün ışığı" Yasası ile kurul halinde ve kolektif bir karar alma mekanizması söz konusu ise, toplantıların herkese açık bir

biçimde yapılması sağlanmış ve bütün sisteme de "Goverment in the Sunshine/Gün ışığında Yönetim" ismi verilmiştir.

Amerika'da 1946 yılında başlayan bu süreçten çok önce, İdari Usul alanının da en eski kanunlaştırma hareketine 1890'11 yıllarda İspanya'da rastlanırken, Avusturya "Genel İdari Usul Kanunu" adı altında bu konuda yasal düzenleme yaparak yürürlüğe koyan ilk ülkedir. Bu yasa İkinci Dünya Savaşı'ndan önce

Polonya , Çekoslovakya , Yugoslavya ve Macaristan'da çıkarılan genel idari usul yasalarının esin kaynağı olmuştur.

İkinci Dünya savaşı'ndan sonra ise kanunlaştırma hareketleri hızlanmış ve idari usul yasaları İsviçre , İspanya, Almanya , Danimarka ve İtalya gibi diğer Avrupa Ülkelerinin de mevzuatlarında yer almıştır. Fransa ve İsveç gibi bazı ülkelerde ise tek bir İdari usul kanunu bulunmamakla beraber , gerekçe bilgi edinme , ve belgelere ulaşma hakkı gibi önemli usul ilkelerini içinde barındıran derli toplu usul düzenlemeleri yapılabilmektedir.

Bu kanunların içinde , hem genel İdari usul , hem de imar planları gibi bazı konularda uygulanacak özel yöntemleri düzenleyen 1976 tarihli Federal Almanya İdari usul yasası yapılanların en doyurucusu olarak nitelendirilmiştir. Bugün, genel idari usul Avrupa Birliğine üye tüm Ülkelerin hukuk sistemlerinde yerini almış bulunmaktadır.

Bu konuda Avrupa Birliği bünyesinde ki düzenlemelerden en önemlisi ise Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi'nin 28 Eylül 1977 tarihli ve 31 sayılı " Bireyin Yönetmelik İşlemleri Karşısında Korunması " başlığını taşıyan karardır. Bu kararda beş genel ilke saptanmaktadır.

- Dinlenilme Hakkı
- Bilgi ve Belgelere Ulaşma Hakkı
- Hukuki Yardım ve Temsil
- İşlemlerin Gerekçeli Olması
- İşleme Karşı Başvuru Yollarının Gösterilmesi

Avrupa Birliği Hukukunda İdari usule ilişkin düzenlemeler şüphesiz bu kararla sınırlı değildir. Üye devletlerin Ulusal mevzuatlarında genel idari usule ilişkin yasalar bulunduğu gibi, Avrupa Birliği düzeninde de bu çerçevede kararı yanında özel idari usuller ön gören düzenlemeler mevcuttur.

Türkiye’de ise bu konuda ki öneriler son zamanlarda somutlaşmış ve Başbakanlıkta , biri “İdari Usul” ,diğeri “ Bilgi Edinme Özgürlüğü” ve sonuncusu da “Toplantıların Açıklığı” alanın da olmak üzere üç ayır ekip yasa tasarıları hazırlığına girişmişlerdir. Sonunda Prof. Dr. İlhan ÖZAY ‘ın önerisi üzerine , tüm konuların tek bir metinde toplanması sağlanmış ve çalışmalar , yine Başbakanlık bünyesinde Prof. Dr. ÖZAY’ ın başkanlığı altında sürdürülerek 1998 yılında “İdari Usul ve Bilgi Edinme Kanunu Ön Taslağı” hazırlanmıştır.Nihayet ,taslak 2001 yılında ciddi bir biçimde tekrar ele alınmış ve İstanbul Üniversitesinin “ Güdümlü Proje” lerinden biri olarak “Avrupa Birliği İle Uyum Yasaları”çerçevesince İdari Hukuku Araştırma Merkezi tarafında son şekline kavuşturulmuştur.”

MADDE GEREKÇELERİ

Önceki Bölümde, İdari Usul Kanununun düzenlenmesinin gerekçeleri izah edilmişti. izleyen satırlarda yapılan açıklamalar ile, önemli gördüğümüz ve idari usulün temelini oluşturacak maddeler irdelenecektir.

İlk olarak, idari Usul Kanununun kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. idari Usul Kanunu Taslak Metninin (=bundan sonra sadece Kanun olarak anılacaktır), "Kapsam" kenar başlıklı 2 inci maddesi, Türk idare Teşkilatı içinde yer alan kamu kurum ve kuruluşları ile, kimi hallerde, özel hukuk kişilerini de içine alacak şekilde düzenlenmiştir. Anılan maddenin 1 inci fıkrasında, *"kamu idare, kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının"* idari nitelikteki faaliyetlerine idari usulün uygulanacağı belirtilmiştir. Kanunda, Yargı ve Yasama ile "idare adına hareket eden özel hukuk kişilerinin" kamu gücünü kullanarak tesis ettikleri idari nitelikteki işlemlerinde, bu Kanunun belirleyeceği usule tabi olunacağı ifade edilmiştir.

Yukarıda sayılanların ortak özelliği, idari usulün, "idari nitelikte" işlem tesis edecek "her" makamın uygulayacağı kurallar bütünü olduğudur. Bununla birlikte, Vergi Usul, Kamulaştırma, Devlet ihale ve Polis Vazife ve Selahiyat Kanunları gibi halen mer'i olan bazı düzenlemelerimiz de, kendi konularına ilişkin idari usul hükümlerinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, isimleri zikredilen Kanunlar ve benzerlerinde bulunan usule ilişkin hükümler saklı tutulmaktadır. Keza, idari Usul Kanunu genel nitelikte bir düzenlemedir. Kanunda, kapsam dışında bırakılanlar ise, idari Usul Kanununa göre özel niteliktedir ve bu nedenle bunların öncelikle uygulanmaları gerekmektedir.

Bu bağlamda, idari işlem yapma yetkisini kullanan makamların faaliyetlerinde, idari usul kurallarının uygulanacağı görülmektedir. Bu nedenle de, idari işlemin ne olduğunun ve idari işlem türlerinin hangisinin hazırlık aşamasında usul kurallarına başvurulması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Kanunun 3 üncü maddesinde, idari işlem, *"idarenin kamu gücü ve usullerini kullanılarak tek yanlı irade ile yapılan, hukuksal bir sonuç doğuran veya belli bir süreç içinde etkili olan her türlü muamele"* olarak tanımlanmaktadır.

Bilindiği üzere, idari işlemler, maddi açıdan genel ve birel olarak ikiye ayrılmaktadır. Kanunun 5 inci maddesinde, gerek genel düzenleyici, gerekse birel işlemlerin hazırlanış aşamasında usul kurallarına uyulması bir zorunluluk olarak öngörülmüştür. Bu noktada işlemin hazırlık aşamasının, idarece re'sen veya ilgilinin talebi ile başlatılmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, idari usul sürecine dahil olan işlemlerin hazırlık aşamasında uzun bir zaman dilimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle de, kimi durumlarda, idarelerin işleyişinin sekteye uğratıldığı düşünülmektedir. Bu takdirde, idare, *"olağandışı ve acil durumlarda"* gerekçesini yazılı olarak belirtmek şartıyla, idari Usul Kanunu hükümlerine uymadan işlem tesis edebilecektir. Hangi durumların, olağandışı ve acili yet gerektirdiğinin yazılı bir metin ile ayrıntılı bir biçimde düzenlenmesi mümkün görülmektedir. Bu nedenle, her somut olayda, idarenin gerekçesinin ayrıntılı biçimde irdelenmesi akla ve düzenleme mantığınadaha uygun telakki edilmektedir.

İdari usul süreci ile birlikte birey idari işlemin hazırlanış aşamasında *"pasif"* olmaktan çıkarak *"aktif"* suje hale gelmektedir. Böylelikle, işlem ile gündeme gelen sorunun idare ve ilgili tarafından bilgilerin toplanarak değerlendirilmesi ve nihayet doğru olarak ortaya konulmasını

sağlamaktadır. Bu da, çoğu zaman işlemin hukuka uygun olarak tesis edilmesi anlamına gelmektedir. Fakat kimi zaman, idarenin işleyişinin de dikkate alınması ve muhatap sayısındaki fazlalık halinde bir istisnanın bulunmasını zorunluluk arz etmektedir. Nitekim, Kanunun 7 inci maddesinde, usul süreci içerisinde yapılacak muameleler hak ve menfaatleri ortak "beş"ten fazla kişiyi ilgilendiriyorsa, idare dinlenilme ve savunma hakları saklı kalmak şartı ile, yine bu kişilerden bir temsilci seçmelerini isteyebilmektedir. Görüleceği üzere, idare henüz bu aşamada usul sürecinin sürdürülmesinde re'sen bir temsilci ataması yapmamakta, ilgililerden "10 gün" içinde bir temsilci belirlemesini beklemektedir. Burada, usul sürecine katılanların sayısal çokluğu ile işlemin prosedür olarak geciktirilmesini önleme çabası bulunmaktadır. On günlük mehilin sonunda bir temsilci belirlenmez ise, idare durumu diğer ilgililere bildirerek, süreci en hızlı sonuçlandıracak ilgiliyi re'sen seçecek ve usul sürecini oranla yürütecektir. Böylelikle, iki yandaş fayda arasında denge korunmaktadır. Bunlardan ilki, idarece belirlenen ilgilinin de, kendi menfaatini korurken aynı zamanda diğerlerinin yararını da gözeticeği, ikincisi de idari karar alma mekanizmasının hızlı çalıştırılmasıdır.

Kanunun "başvuruların cevaplandırılması zorunluluğu" Kenar başlıklı 14'üncü maddesinde, başvuru üzerine idarenin iradesini, gerekçesini de belirterek 60 gün içinde ilgiliye bildirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Her ne kadar kenarbaşlığın ifadesinden, gerekçe ile cevaplandırmanın bir zorunluluk olarak öngörüldüğü anlaşılabilirse de, anılan maddenin 2 inci fıkrasında, idari Yargılama Usulü Kanununun 10 uncu maddesine paralel bir düzenleme getirilerek, 60 gün içinde cevap verilmemesi "zımni red" olarak kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, ilgiliye hak ve menfaat sağlayan ruhsat, lisans ve benzeri işlemlerin "yenilenmesi" ve "süresinin uzatılması" istemlerinde, zımni red yerine "zımni kabul" müessesesi düzenlenmiş bulunmaktadır. Söz konusu düzenlemeye göre, ilgili, Kanunda sayılmış olan hak ve menfaat istemini, iznin biti-

mine en az altmış gün kala idareye bildirecektir .idarenin "60" gün suskun kalarak, süre uzatımını veya iznin yenilenmesini kabul ettiği varsayılmaktadır. Bu durumda, ilgili idare, işlemin kaldırılması için gereken şartların varlığı ha linde, yine usul prosedürüne bağlı kalarak, yeni bir işlem tesis etmek zorunda kalacaktır. Ayırt edilmesi gereken nokta, ilgilinin daha önceden elde ettiği bir izin bulunması ve buna ilişkin uzatım isteminin varlığıdır .Şu halde, ilk defa ruhsat veya benzeri haklardan faydalanmak için başvuracaklarda, zımni kabul müessesesi uygulama alanı bulamayacaktır .Zımni kabul müessesesinin istisnasını, kamu düzenini yakından ilgilendiren ve idarenin yoğun biçimde içerik denetimini gerektiren istemler oluşturmaktadır. Kanunda bunlara örnek olarak, ateşli silahlar , patlayıcı, yanıcı ve benzeri maddelerle, yapı izinleri, sürücü belgeleri gibi istemlerde genel ilke olan zımni red prosedürü izlenecektir.

Yukarıda izah ettiğimiz üzere, usul prosedürünün amaçlarından bir tanesi maddi gerçeğin idare ve ilgililerce yeterince irdelenip ortaya konulmasıdır. Kanunun Re'sen Araştırma İlkesi ve işbirliği" kenar başlık 15 inci maddesinde,bu husus ayrıntılı biçimde dtizenlenmiş bulunmaktadır. Usulün zikredilen gayesine hizmet maksadıyla, işlemin tesisi aşamasında, idarenin diğer idareler ile işbirliği içinde her türlü belge ve bilgiyi öncelikle temini ve sonra da değerlendirmesi gerekmektedir .Bu aşamada farklı olarak, bilirkişilerin reylerine başvurulabileceği gibi tanık da dinlenebilecektir. İlgilinin, tanık ve bilirkişiye soru yöneltebilmesinin temini, oturumun yeri ve zamanının en az yedi gün önceden yazılı olarak bildirilmesi ile sağlanmaktadır. Böylelikle, işlem daha sonra yargı önüne götürülürse, mahkemeler her türlü bilgi ve belgeyi hazır bulacaklarından, yargılama aşaması çabuk ve sağlıklı olarak gerçekleştirilecektir. 15 inci maddenin son fıkrası, iptal kararlarının nispi kesin hüküm niteliğini vurgulamış ve benzer konularda verilmiş bulunan yargı kararlarının usul sürecinde dikkate alınması zorunluluğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak, kenar başlıktan anlaşılacağı üzere, idare

re'sen araştıracak, ama ilgili ile de işbirliği yapacaktır. Bu işbirliği de, maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olduğuna göre, ilgili işlem dosyasına her türlü veriyi de sunabilecektir .

Kanunun "Kurul Toplantılarının Açıklığı" kenar başlıklı 16 ıncı maddesinde, bilgi edinme hakkı dışındaki konularda, herkesin müzakerelere katılabileceği düzenlenmiş bulunmaktadır. Maddenin düzenleniş amacının sağlanması, öncelikle ilgililerin daha sonra da kamunun geniş biçimde katılımı ile mümkün olacaktır. Buna yönelik olarak düzenleme, toplantı yer ve zamanının uygun araçlar ile en az yedi gün önceden ilgililere ve kamuya duyurulması gerektiğini belirtmiştir .Müzakerelere fiili olarak katılmanın faydasının bulunduğu yadsınamaz bir gerçek olmakla birlikte, katılımcıların işlemin aktif sujesi haline gelebilmesi için, düşüncelerini de ifade edilebilmesi hakkı verilmelidir. Geniş bir kitlenin katılımı, öncelikle toplantı hakkında yeteri bilgilendirilmenin sağlanması ile gerçekleşecektir. Bu nedenle, toplantının konusu ile bilgi alınabilecek görevlinin adı ve nasıl ulaşılabileceğinin ilanda gösterilmesi bir zorunluluk olarak telakki edilmiş, değişiklik halinin en kısa zaman dilimi içinde duyurulması planlanmıştır. Müzakere aşaması, bir tutanakla yazılı hale getirilir. Bunlardan, "açık oturum" halinde olanları, kamuya ilan edilir ve bu ne denle de arşiv halinde saklanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bununla birlikte, gizli oturum tutanaklarının saklanması bir zorunluluktur ve arşivlenme usulü ile şekli yönetmelik ile belirlenecektir .

"Dinlenilme ve Savunma" kenar başlıklı 17 inci maddede, 15 inci maddeye paralel olarak, ilgilinin her türlü bilgi ve belgeyi dosyaya sunabileceği düzenlenmiş bulunmaktadır .idare, ilgililere, dinlenilme hakkının kullanabileceği uygun bir yeri belirler ve bunu en az 10 gün önceden bildirir. Bu tebligat, aynı zamanda, dinlenilme hakkına riayet edilmemesi halinde sonuçlarının neler olacağını da içermektedir. ilgili, icabı kabul ederse, toplantıya kendisi bizzat

katılabileceği gibi temsilci vasıtasıyla bunu gerçekleştirebilir .ilgilinin katıldığı veya temsil edildiği oturumlar tutanaklara geçirilir ve istem halinde onaylı bir örneği katılana verilir. Tutanaklar ile, görüşmelerin içeriği, bilirkişi ve tanıklarının ifadelerinin yazılı olarak düzenlenmesi sağlanmaktadır .Böylelikle, ilgili daha sonra bunları inceleyebileceği gibi, yargı aşamasında mahkemenin kullanabileceği bir şekle -yazılı- getirilmektedir .

Kanunun 19 uncu maddesinde tazminat istemlerine ilişkin usul düzenlenmiş bulunmaktadır. Tazminat istemleri de bu Kanun hükümlerine tabidir. ilgilinin, diğer bir ifadeyle idarenin eylem veya işlemi zarara uğradığını iddia edenin, talebi karşılanır ise, uzlaşma bir tutanak ile yazılı hale getirilecek ve ilgilinin ad, soyadı ile imzası ile bağlayıcılık kazanacaktır .Bu durumda, ilgili uzlaşma konusunu oluşturan eylem ve işlemden kaynaklanan zararını yargı örneğine götüremeyecek, tutanak ile belirlenen miktar her iki taraf için bağlayıcı olacaktır.

“İdari İşlemin Gerekçesi” kenar başlıklı 20.maddesinde ,oturumlar tamamlanmış ve idare kararını açıklama aşamasına gelmiştir. Bu noktada, idare işleminin gerekçesini açıklamak mükellefiyetindedir. Gerekçenin kapsamında, özellikle işlemin sebebini teşkil eden maddi ve hukuki vakianın açık biçimde belirtilmesi bir zorunluluktur. Takdir yetkisinin kullanılması halinde, kamu yararının geniş ifadesi içine sığınılmadan, amme menfaatinin hangi noktada gerçekleştiğinin belirlenmesi ve bunun somutlaştırılması icap etmektedir. Yukarıda izah edildiği üzere, oturumun kamuya kapatılması halinde, bunun sebebi de açık olarak zikredilmelidir. Çünkü, yargısal inceleme söz konusu olduğunda, işlemin esasıyla birlikte, gizlilik unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi ve böylelikle işlemin hukuka uygunluğu tespit edilebilecektir.

İdari Yargılama Usulü Kanununa benzer bir düzenleme ile kararlar hakkında açıklama

yapılması istenebilmekte; bununla birlikte ilgilinin başvurusunun dava açma süresini durduracağı düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kanunun 23 üncü maddesinde, usul süreci aşaması muamelelerine karşı da itiraz müessesesi öngörülmüştür .Buna göre, ilgili on gün içerisinde üst makama, yoksa işlemi yapan makama itiraz edebilir. Bu aşamada, ilgilinin talebi nin uzun süre bekletilmemesi, gereğinde yargı aşamasına geçilebilmesi ve işlemin esasının henüz ortaya çıkmaması nedeniyle yedi günlük bir bekleme süresi öngörülmüştür. Bu süre içinde idare gerekçesi ile birlikte işlemi açıkça red eder veya susması halinde reddetmiş sayılır.

Oturumların bitirilmesi ve kararın ilgiliye tebliğ edilmesi ile hukuk alanında idari nitelikte bir karar oluşmuştur .Artık bu aşamada sonradan yapılacak itirazların idari Yargılama Usulü Kanununa yapılacak atıfla halledilmesi kararlaştırılmıştır. "ihtiyari itiraz" mekanizmasının işletilmesi sonucunda, ilgili yargı yoluna başvurabilecektir .

İlgilinin, işlemin tesisinden önce, idarenin elinde bulunan bilgi ve belgelere ulaşabilmesi, idari usul prosedürünün ayrılmaz bir parçasıdır .Nitekim, ilk aşamada aynı iki tasan olarak hazırlanan "Bilgi Edinme Kanunu" ile "İdari Usul Kanununun" işlevsel olarak bütünlük göstermesi sebebiyle, aynı metinde birleştirilmelerine karar verilmiştir .Bu bağlamda, bilgi edinme hakkı ve açıklık Üçüncü Kısımda karşımıza çıkmaktadır.

Bu düzenlemeye göre, Kanunun 25 inci maddesinde, herkesin bilgi edinme hakkına sahip olacağı açık biçimde belirtilmiştir .Bu hakkın kullanılabilmesi, Kanunda gösterilecek usul ve esaslar dahilinde bir müdahale olmaksızın sağlanacaktır .İlgili, elde ettiği şahsi bilgilerdeki

yanlışlığın düzeltilmesini istemesi halinde, kayıtların gerçeği yansıtmadığı karine olarak kabul edilmiştir. Bu noktada ilgili kavramını sadece özel hukuk gerçek ve tüzelkişilerinden ziyade, idarelerinde girdiği görülecektir .Buna göre, bir idarenin, diğer bir idareden bilgi edinme istemi halinde yine bu Kanunda öngörülen usul izlenecektir.

Bilgi edinme hakkının kullanılmasında idarenin tavrının büyük önemi bulunmaktadır. Bu nedenle de Kanunun 26 ıncı maddesinde, idareye yasal düzenlemede belirtilen istisnalara dışında kalan her türlü bilgi ve belgeyi yararlanmaya hazır halde bulundurması ve bu hususta gerekli önlemleri alması yükümlülük olarak belirtilmiştir.

Anılan hakkın kullanılması, idari usul prosedürünün başlatılmasından farklı olarak ele alınmıştır .idari usul, ilgilinin yazılı talebi üzerine başlatılmaktadır. Ne var ki, bilgi edinme hakkının içeriği, usul prosedüründen ayrı bir şekil şartının aranmasını gerektirmiştir. Kanunun "Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması" kenar başlıklı 2 7 nci maddesinde, başvuruların yazılı veya sözlü olabileceği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, yazılı başvurular , başvuranın adı-soyadı ve imzası ile adresinin, talep konusu ve başvurunun bu Kanuna göre yapıldığı açık şekilde ifade edilerek gerçekleştirilecektir .Sözlü talepler ise, idare tarafından yazılı hale getirilecek ve kayda girilecektir .

"İstenen Bilgi ve Belgelerin Niteliği" kenar başlıklı 28 inci madde, talep edilen bilginin, başvuru idaresinin uhdesinde olan veya olması gereken nitelikte bulunmasını aramaktadır. Şayet, talep edilen bilgi ve belge başka bir idarenin elinde bulunuyor ise, durum başvuru sahibine yedi gün içinde bildirilir. işin doğası gereği, idare, sahip olmadığı veya istenilen bilgi ve belgenin içeriğinin çalışma, analiz ve değerlendirme sonucu oluşacağını tespit ettiğinde, istemi

gerekçelendirerek reddedebilecektir.

Bilgi edinme isteminin cevaplandırılması aşamasında, idareye kısa sayılabilecek süreler tanınmıştır. "Bilgi ve Belgelere Erişim Süreleri" kenar başlıklı 29 uncu madde, talebin yedi gün içinde gerçekleştirilmesini düzenlemiş bulunmaktadır. Ne var ki, anılan maddenin 2 inci fıkrasında sayılan hallerde, idare yazılı olarak gerekçesini bildirmek şartıyla, en geç on beş günlük süre içinde hakkın kullanımını sağlayacaktır. Bu durumda, idare bilgi ve belgeyi, çabuk biçimde elde edemeyeceğini ifade edecek ve bu durumu -ek süre kullanılması yine kural olan üst sınır sürenin bitiminden evvel ilgiliye bildirecektir. Yurt dışından Türk konsoloslukları aracılığıyla yapılacak başvurularda erişimi sağlama süresi 30 gündür ve bu süre bir kereye mahsus olarak 30 gün daha uzatabilir.

Kanunun sistematığında, yapılmış başvuru, başvurunun usulü ve süresinden sonra, "Bilgi ve Belgelere Erişim Usulleri" kenar başlıklı 30 uncu madde gelmektedir. söz konusu madde, erişimin, diğer bir ifadeyle bilgi ve belgenin ilgiliye nasıl verileceğini düzenlemiş bulunmaktadır. Buna göre, istenilen belgenin kopyasının verilmesi mümkün ise, onaylı bir fotokopisinin verileceği ifade edilmiştir. Bunun yanında, kopyasının çıkarılması "asıla" zarar verici nitelikte ise, esasının incelenerek not alınması veya dinlenilmesi; görüntülü ise seyredilmesinin sağlanması gerekmektedir.

İdare, bilgi edinme başvurularının kabul veya reddini yazılı ve gerekçeli olarak ilgiliye bildirmelidir. Bu bildirimde, karara karşı ne gibi hakların bulunduğunu da izleyen maddelerde yer verilecektir.

Yukarıda açıklandığı üzere, idare talebi kabul ettiği takdirde başvurana belgenin

fotokopisini verecek veya belgenin niteliğine göre yararlanmasına sunacaktır. Bu durum idarenin bir hizmeti ile gerçekleşeceğinden, karşılığında hakkın kullanımı engellemeyecek bir bedelin alınması (=harç veya katılım payı) gerekmektedir .Bu bedel, istenilen bilgi ve belgeye gerçekten ihtiyaç duyanların talep etmesini sağlayacaktır. Bedelin tespiti ile istisna ve muafiyetler Başbakanlıkça çıkarılacak yönetmelikte düzenlenecektir (madde 32).

Buraya kadar , herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğu kural olarak kabul edilmiştir .Fakat bazı bilgiler , kamunun kullanımına açılabilir nitelik değildirler. Bilgi edinme hakkının istisnaları, Kanunun Üçüncü Bölümünde, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları başlığı altında 33 ve 41 inci maddeler arasında ayrıntılı biçimde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kanunun 33 üncü maddesinde, "Devlet sırrının" tanımı yapılmıştır. .Devlet sırrı kapsamına, 'Cumhuriyet öncesi döneme ait Osmanlı arşivleri de dahil edilmiştir .Bunun yanı sıra, gizlilik derecesi kaldırılmış bulunan Devlet sırrı niteliğindeki belgeler diğer istisnalar içine girmiyor ise başvurulara açık hale getirilebilecektir . Kanunun 34 üncü maddesinde, açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde Devletin maliye para ve dış ticaret politikalarının yürütülmesine açıkça ve ciddi şekilde zarar verecek veya haksız kazançla sahip olacak bilgi ve belgeler, "Devletin ekonomik menfaatleri"ne zarar verici olarak değerlendirilmiş ve bilgi edinme hakkı kapsamının dışında tutulmuştur .

Bunların yanı sıra, "istihbarata ilişkin bilgi ve belgeler" de Kanun kapsamı dışında belirlenmiştir. Bu nitelikteki bilgi ve belgelerin tespitine ilişkin kıstaslar Başbakanlıkça çıkarılacak yönetmelik ile belirlenecektir (madde 35).

Kişinin özel hayatı ile aile şeref ve haysiyetine, mesleki, ekonomik değerlerine açıkça

haksız müdahale oluşturacak bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkı içinde mütalaa edilmemektedir. Bunun yanı sıra, kamu yararının gerektirdiği durumlarda, en az yedi gün önceden haber verilerek, ilgilinin "rızasının alınması" şartıyla özel hayata ilişkin bilgiler açıklanabilecektir. Bu konuda itiraz usulü, Kanunun 23 üncü maddesinde belirtilen şekilde yapılacaktır (madde 36).

Kanunun 37 inci maddesinde "haberleşmenin gizliliği", 38 inci maddesinde "ticari sır"lar ile 39 uncu maddesinde, "fikir ve sanat eserleri" bilgi edinme hakkı kapsamının istisnası olarak belirlenmiştir. Bunlardan, fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi edinme taleplerinde, konunun asıl olarak düzenlendiği kanuni metne atıf yapılarak, değerlendirmenin anılan düzenlemeye göre yapılacağı belirtilmiştir.

Bununla birlikte, "idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler", "suç işlenmesinin ve yargılama görevinin yerine getirilmesinin önlenmesi", "kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler", "kurum içi düzenlemeler" de sırasıyla Kanun metninde yer almıştır.

Bu istisnalar dışında önem arz eden bir başka husus, idarenin daha önce kamuya duyurduğu veya kamunun kullanımına sunduğu bilgileri verme yükümlülüğünde olmadığıdır. Kanunun 44 üncü maddesinde, düzenlendiği üzere, idare, istenilen bilgi ve belgeyi daha önce kamuya belirtilen vasıtalar ile sunduğunu ileri sürerek talebi reddedebilir. idare, sözü edilen maddeyi gerekçe gösterdiği zaman, bilgi ve belgenin nerede ve ne zaman açıklandığını da bildirecektir.

Kanunun 45 inci maddesinde, gizli bilgi ve belgelerden ayrıldığında anlam ifade eden

bilgilerin de, yararlanmaya sunulacağı belirtilmiştir. Ne var ki, idarenin, ayırdığı veya kapattığı bilginin gizlilik gerekçesini ilgiliye bildirecektir.

Bilgi edinme talebinin reddi halinde, bu Kanunda öngörülen usulle üst makam, üst makam yok ise işlemi yapan makama itirazda bulunulabilir. Kanunun 47 inci maddesinde, itiraz usulünün yanı sıra bilgi edinme hakkının 51 nırlarını oluşturan konulara göre farklı bir düzenleme getirilmiştir. Bilgi edinilmek istenen belgenin içeriğinde Devlet sırrı, İstihbaratına ilişkin bilgi veya Devletin ekonomik menfaatleri söz konusu ise itiraz usulü farklı düzenlenmiştir. Nitekim, talebin anılan gerekçelerle reddi üzerine zorunlu olarak itiraz edilecek bağımsız bir makam öngörülmüştür. Bu ifadeden şu sonuca varılmaktadır; diğer ret hallerinde, Kanunun 47 inci maddesinin 1 inci fıkrasında düzenlenen ihtiyari itiraz usulü uygulama alanı bulacaktır.

Zorunlu itiraz halinde başvurulacak makam, Başbakanlığa bağlı "Gizlilik Değerlendirme Kurulu"dur. Kurulun oluşumunda, Yüksek Mahkemelerin oluşum usullerinden esinlenilmiş, farklı gruplardan dokuz kişinin belirlenmesi ile görev müddetlerinin 5 yıl süreyle kesintisiz olması sağlanmıştır. Kurulun, görevini gereği gibi yapabilmesi için, ilgili idarelerin her türlü bilgi ve belge); sunma yükümlülüğü bulunmaktadır. Kurulun çalışma esasları Başbakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelik ile düzenlenecektir.

Kanunda iki ayrı itiraz usulü öngörüldüğünü önceki maddelerin gerekçelerini izah ederken belirtmiş idik. Bunlardan ilki, ihtiyari nitelik taşıyandır. ihtiyari itiraz sonucunda ilgili, Kanunun 50 inci maddesine göre, istemin konusu dikkate alınarak İdari Yargı yerlerinde veya Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde iptal davası açabilecektir. Dikkat edileceği üzere maddenin kenarbaşlığını "Yargı Yolu" olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Bunun yanı sıra, 49 uncu maddenin kenar başlığı "Gizlilik Değerlendirme Kurulu Kararlarına Karşı Yargısal itiraz"dır. Bu noktada, Kanun Kurulun vereceği kararlara karşı, başvuru usulünü farklı değerlendirmiş ve ayrık bir uygulama getirmeyi tercih etmiştir. Buna göre, bilgi edinme istemi, Kanunun 33, 34, 35 inci maddeleri gerekçe gösterilerek reddedilmiş ise, zorunlu itiraz on gün içerisinde Kurula yapılacaktır. Kurul, dosyanın tamamlanmamadan itibaren 30 gün içerisinde nihai kararını verecektir. Kurul 60 gün içinde herhangi bir karar verememiş ise, istem reddedilmiş sayılacaktır.

Kanunun 49 uncu maddesine göre, Kurulun kararlarına karşı Kurul kararının tebliğinden itibaren 60 gün içerisinde konusuna göre Danıştay ,ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde oluşturulacak özel daireye nihai yargısal itirazda bulunabilecektir. Nihailiğin anlamı, özel dairenin kararına karşı herhangi bir mercie itiraz ve temyiz isteminde bulunulamamasıdır. Farklı yargı merciinin belirlenmesi yeterli görülmemiş aynı zamanda, değişik bir yargılama usulü belirlenmiştir. Buna göre, genel olarak yargılama usulünün uygulanmasının yanı sıra, bilgi ve belgelerin gizliliği korunacak, itirazlar duruşmasız olarak karara bağlanacaktır.

Kanunun 52 inci maddesinde, ajanın sorumluluk halleri belirtilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken düzenleme, idari usul sürecinde, sorumlu kamu görevlisinin, a) ızzar kastıyla garaz, kin, husumet, kıskançlık, intikam ,e bunlara benzer duygular altında, b) ağır ihmal ile, hareket etmesi ve c) mahkeme kararlarını kasten yerine getirmez ise,)yukarıda bahsi geçen sorumluluk hükümlerine tabi olacaktır. Bununla birlikte, kamu görevini yerine getirirken suç işlemiş olması nedeniyle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre kovuşturma açılması gerekirken, Kanunun 50. maddesinde, yukarıda

sayılan hallerin tespiti halinde, kamu görevlisinin adi kovuşturma usullerine tabi olmasına düzenlemiş bulunmaktadır.”

Teklifin diğer maddeleri de genel gerekçe doğrultusunda düzenlenmiştir.

İDARİ USUL ve BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU TEKLİFİ

BİRİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Amaç

Madde 1- Bu Kanunun amacı, idarenin demokratikleşmesi, günışığında yönetimin gerçekleştirilmesi; kamu hizmetinden yararlananların idari işlemlerin yapılması sürecine katılımının sağlanması ve idari işlemler karşısında korunmasını; kamu hizmetinden yararlananlar ve tüm ilgililere idareye başvurma, bilgi edinme, katılma ve dinlenilme haklarının tanınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Kanun, kamu idare, kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının idari faaliyetlerinde uygulanır.

İdare adına hareket eden özel hukuk tüzelkişilerinin faaliyetleri de bu Kanuna tabidir.

Bu Kanun, Yasama ve Yargı mercilerinin idare işlevi dışında kalan faaliyetlerine uygulanmaz.

Kamulaştırma Kanunu, Devlet ihale Kanunu, Vergi Usul ve Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu gibi özel kanunlarda yer alan usul hükümleri saklıdır.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Kanunda geçen,

a) İdare: Kamu idareleri, kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile 2 nci maddede kapsamına giren diğer makam ve mercileri,

b) İdari işlem: idarenin kamu gücü ve usullerini kullanarak tek yanlı iradesi ile yaptığı hukuksal bir sonuç doğuran veya belli bir süreç içinde etkili olan her türlü muameleyi,

c) İdari Usul: idari faaliyetlerin yürütülmesi sürecindeki her türlü muameleyi,

d) Muamele: idari usul sürecinde taraflar tarafından gerçekleştirilen her bir usul aşamasını,

e) Taraflar: idare ile idari usul sürecine katılanları,

f) İlgili: idari usul süreci sonunda yapılacak işlemin yöneltildiği veya etkilendiği kişi ya da sürecin sonunda hukuki durumları veya menfaatleri etkilenen veya etkilenme ihtimali olan üçüncü kişileri,

g) Toplantı: Kurul halinde karar verilmesi gereken durumlarda üyelerin ve varsa kurulu oluşturan diğer görevlilerin bir araya gelmeleri; tek bir görevlinin iradesi ile yapılacak muamele ve işlemler söz konusu olduğunda da yetkili idare görevlisinin ilgililerle bir araya gelmesi halini,

h) Üye: Yasal düzenlenmelerde kurul kararı verilmesinin öngörüldüğü hallerde, o kurulun mensubu sayılan görevlileri,

i) Bilgi ve Belge: idarenin sahip olduğu her türlü veri ile yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür , etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, bilgisayar hard diski, disketi ve kompakt disk gibi taşıyıcıları,

j) Erişim: İstenilen bilgi ve belgelerin niteliğine göre, başvuru sahibinin söz konusu bilgi ve belgeye ulaşmasının idarece sağlanmasını, ifade eder.

Kurumsal Düzenleme ve Tedbirler

Madde 4 - İdare, bu Kanunla kendisine verilen görevleri yerine getirmek, idari usulü uygulamak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere birimlerini organize eder ve gerekli diğer tüm yönetsel ve kurumsal tedbirleri en kısa sürede alır. Bu amaçla idare, kendi görev alanı, yetki ve idari usul süreçlerinin herkes tarafından bilinmesi için gerekli tedbirleri alır.

Genel İlkeler

Madde 5 - Bu kanunda öngörülen usul kuralları, genel düzenleyici işlemlerle, başvuru üzerine veya re'sen ilgilinin durumunu etkileyen veya yükümlülük getiren birel idari işlemlerin yapılması sürecinde uygulanır.

İdare, olağandışı ve acil durumlarda gerekçesini yazılı olarak bildirerek usul kurallarına uymayabilir.

Temsil

Madde 6 - İdari usul sürecinde ve bilgi edinme hakkının kullanılmasında Borçlar Kanununun temsil ve vekaletle ilişkin hükümleri kıyasen uygulanır. Temsilcinin yetkisini bir vekaletname ile ispatlaması gerekir.

İlgili vekaletini geri almadıkça idare, muamele ve yazışmaları temsilci ile yürütür. Yetkisiz temsil halinde idare temsilcinin yaptığı muameleleri düzeltmesi, onaması veya yeni bir temsilci seçmesi için ilgiliye on günlük süre verir.

Zorunlu Temsil

Madde 7 - İdari usul sürecinde veya bilgi edinme hakkının kullanılmasında yapılacak muameleler hak ve menfaatleri ortak beşten fazla kişiyi ilgilendiriyorsa, dinlenilme ve savunma hakları saklı kalmak koşuluyla, idare bu kişilerden bir temsilci seçmelerini istenebilir. Bu istek on gün içerisinde yerine getirilmediği takdirde idare durumu diğer ilgililere bildirerek, muameleyi en kısa sürede sonuçlandırabileceği ilgili ile yürütür.

Taraf Olma Engeli, Çekinme ve Red

Madde 8 - İdari usul sürecindeki muamelelerde taraf olma engeli, çekinme ve red konularında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümleri kıyasen uygulanır.

Çekinme kendiliğinden veya ilgililerin itirazı üzerine olabilir.

İKİNCİ KISIM

İdari Usul

BİRİNCİ BÖLÜM

İdari Usul Sürecinin Başlaması

Başvuru Hakkı ve idari Usul Sürecinin Başlaması

Madde 9 - İlgililer, bir işlem yapılması, kaldırılması, geri alınması veya bir eylemde bulunulması isteği ile idareye başvurma hakkına sahiptir. idari usul süreci, re'sen veya ilgilinin dilekçeyle başvurusu üzerine başlar.

İdari usul sürecinin ilgilinin başvurusu üzerine başlamasında, başvuru tarihi esas alınır.

Dilekçelerde Bulunması Gereken Hususlar

Madde 10 - Dilekçelerde;

- a) Başvuranın, varsa vekili veya temsilcisinin ad ve soyadı, unvan, adresi ve imzası,
- b) Başvurunun konusu, sebepleri ve varsa dayandığı deliller ile ilgili belgeler yer alır .

Başvuru Üzerine Yapılacak muamele

Madde 11 - Başvurularda dilekçelerin kayıtları yapılarak, kayıtlı tarih ve sayısı dilekçelerin üzerine yazılır. Başvuru tarihi kaydın yapıldığı tarihtir.

Posta yolu ile yapılan başvurularda, başvuru dilekçesinin yetkili idari makama ulaştığı tarih, başvuru tarihi olup, alındı belgesi ilgilisine posta ile gönderilir.

İdare başvuru sahiplerine, imzalı ve mühürlü bir alındı belgesi vermekle yükümlüdür. Alındı belgesinde;

- a) Başvuru kaydının tarih ve sayısı,
- b) Başvuruyu kabul eden birim,
- c) Başvuruyu kabul eden kamu görevlisinin adı, soyadı ve unvanı ile varsa telefon numarası,
- d) İdarenin başvuru hakkındaki kararını en geç altmış gün içinde bildireceği ve cevap verilmemesinin sonuçları,
- e) Red hallerinde başvurulacak idari itiraz ve yargı yolları, yer alır.

Dilekçelerde Eksiklik

Madde 12 - Dilekçeler, 10 uncu maddede belirtilen şekil şartlarını taşııyorsa, idare, başvuru sahibine eksikleri gidermesini yedi gün içerisinde bildirir. İlgilinin bu eksiklikleri on gün içerisinde tamamlaması halinde, başvurunun yapılmamış sayılacağı da yazılı olarak bildirilir.

Başvurulacak İdare ve Yetkili Olmayan Yerlere Başvuru

Madde 13 - Dilekçeler , başvurunun konusuna bağılı olarak ilgili idareye,yurtdışından yapılacak başvurularda ise ilgili idareye iletilmek üzere Türk konsolosluklarına verilir .

Dilekçenin yetkili olmayan idareye verilmesi halinde, dilekçe ve ekleri yedi gün

içerisinde yetkili idareye gönderilerek başvurana yazılı bilgi verilir. Bu halde idari usul süreci, dilekçe ve eklerinin yetkili idarece kayıt tarihinde başlar. Ancak yetkisiz idareye başvurma hak kaybına yol açmaz.

Başvuruların Cevaplandırılması Zorunluluğu

Madde 14 - İdare, kendisine yapılan başvurular hakkında kayıt tarihini izleyen günden itibaren altmış gün içerisinde gerekçeli olarak cevap vermek zorundadır. Altmış gün içinde cevap verilmezse istek reddedilmiş sayılır.

Ancak istek, ruhsat, izin, lisans ve bu gibi hak sağlayan bir işlemin yenilenmesi veya uzatılmasına ilişkin ise; hak sahibinin sürenin dolmasından en az altmış gün önce başvurmuş olması koşuluyla, idarenin altmış gün içinde cevap vermemesi durumunda istek kabul edilmiş sayılır. Ateşli silahlar, patlayıcı ve benzeri maddelerle ilgili ve kamu düzenini doğrudan ilgilendiren konular bu hükmün dışındadır.

Bu kanuna göre verilen süreler idarenin altmış günlük cevap süresine eklenir.

Re'sen Araştırma ilkesi ve İşbirliği

Madde 15 - İdare, olayların araştırılması için her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Gerekli gördüğü bilgileri toplar, ilgilileri, tanık ve bilirkişileri dinler ya da yazılı açıklamalarını alır. Yapılacak işlemle ilgili olduğunu düşündüğü bilgi ve belgeleri diğer idarelerden isteyebilir.

İdare ve ilgililer olayların, araştırtmasında işbirliği yaparlar. Bu işbirliği ilgililerin idareye bilgi ve belge vermesini de içerir.

İdare kendi elinde bulunan ya da bulunması gereken belgeleri ilgililerden isteyemez.

İdare usul sürecinin her aşamasında tanık dinlenebilir, bilirkişiye başvurulabilir. ilgililer tanık ve bilirkişi dinleme sırasında hazır bulunabilirler, konuyla ilgili soru sorabilirler. Bu amaçla idare, ilgililere tanık ve bilirkişinin dinleneceği oturumların yer, tarih ve saatini en az yedi gün önceden yazılı olarak bildirir.

İdare, tüm muamelelerinde, benzer konulardaki idari işlemlerle yargı yerleri tarafından verilmiş bulunan kararlardaki ilke ve gerekçeleri de dikkate almakla yükümlüdür.

Kurul Toplantılarının Açıklığı

Madde 16 - İdarenin karar organı olarak öngörülen kurulların toplantıları kamuya açıktır. Ancak, bilgi edinme hakkı kapsamı dışında kalan konularda toplantıların gizli yapılması mümkündür. Bu gibi hallerde toplantının gizli yapılmasına oyçokluğu ile karar verilir. Gizlilik kararının ne şekilde alındığı gerekçeleri ile birlikte en geç ertesi gün ilgililere ve kamuya duyurulur.

Kamuya açık ve kapalı her toplantının yeri, zamanı, konusu ile toplantı hakkında bilgi alınabilecek görevlinin adı ve kendisine nasıl ulaşılacağı, en az yedi gün önceden kamuya duyurulur. İdare toplantılarla ilgili değişiklikleri en kısa zamanda ve uygun araçlarla ilgililere ve kamuya duyurur.

Toplantılarda tutulan kayıtlar, notlar ve konuşmalar bir tutanakla tespit edilir ve gizli olanlar dışındakiler kamunun bilgisine sunulur.

Gizli toplantılarla ilgili bilgi ve belgelerle tutulan tutanaklar saklanmak zorundadır.

Gizlilik gerekçeleri ile gizli toplantılarla ilgili bilgi ve belgelerle tutulan tutanakların saklama şekli Başbakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Dinlenilme ve Savunma Hakkı

Madde 17 - İlgililere, bir idari kararın alınmasından önce, onu etkileyebilecek tüm olaylar hakkında dinlenilme, savunma, kararla ilgili her türlü bilgi, belge ve delili sunma hakkı tanınır. Dinlenilme hakkı, idarenin belirleyeceği elverişli bir yerde, usulüne uygun bir şekilde, yazılı olarak on gün önceden bildirilerek ve ilgilinin istemesi halinde temsilci veya vekilinin katılımıyla kullandırılır.

Bu amaçla idare, bu hususlar ile kararı alacak makamı, kararın konusunu, maddi ve hukuki dayanaklarını ve davete haklı bir neden olmaksızın uyulmaması halinde doğacak sonuçları yazılı olarak bildirir.

Dinlenilme ve savunma hakkının kullanıldığı veya tanık ve bilirkişilerin dinlenildiği oturumun tutanakları idarece tutulur ve istek halinde ilgiliye onaylı bir örneği verilir.

İKİNCİ BÖLÜM

İdari işlemler

İdari işlemin Şekli ve Yürürlüğü

Madde 18 - İdari işlemler yazılı olarak yapılır ve. ilgisine bildirilir .İşlem, işlemi yapan idarenin imzaya yetkili yöneticisi veya yetki verdiği vekili tarafından imzalanır. imzalayanın adı, soyadı ve unvanı açık şekilde gösterilir.

İşlem, yazılı bildirim tarihinden itibaren, o andaki içeriği ile yürürlüğe girer. Ancak idare, haklı neden varsa, yürürlük için bildirimden sonraki bir tarihi belirleyebilir. itiraz ve dava açma süreleri ise yazılı bildirim üzerine başlar.

Her idari işlem gerekçeli, açık ve anlaşılır, başvuru üzerine yapılıyorsa ilgililerin taleplerine cevap verici nitelikte olmalıdır.

İdari işlem metninde işlemi yapan idare, işlemin gerekçesi, yapılış tarihi, muhatabı, hukuki dayanağı ile yapılabilecek idari ve yargısal başvuru yolları, süreleri ve husumetin kime yöneltileceği gösterilir.

Tazminat istemine ilişkin idari işlemler

Madde 19 - Tazminat istemleri hakkında alınacak kararlar da bu Kanunda gösterilen usule tabidir.

Tazminat istemi ile ilgili karar , ita amirinin ya da vekilinin başkanlığında oluşturulacak kurullar tarafından alınır.

Bu kurullar, tazminat isteminde bulunanı uzlaşmaya davet edebilirler. Davetten itibaren 30 gün içinde uzlaşma gerçekleşmezse dava açma süresi işlemeye başlar .

Uzlaşma halinde, kararda başvuranın adı, soyadı ve imzası da bulunur.

Uzlaşma sonucu verilen karar kesindir.

İdari İşlemin Gerekçesi

Madde 20 - İşlemin gerekçesinde, idarenin işlemi o şekilde yapmasını gerektiren maddi ve hukuki sebepler ile araştırma sonuçları açık ve net olarak yer alır.

Takdir yetkisi kullanılarak yapılan işlemlerde idare ayrıca neden o yönde hareket ettiğinin gerekçesini de belirtmek zorundadır.

Zımni red, gerekçenin yeterince açık ve anlaşılır olmaması ve/veya karar ile gerekçe arasında çelişkinin bulunması hallerinde, idare ilgilinin başvurusu üzerine yedi gün içerisinde yazılı olarak açıklama yapmak zorundadır.

İlgilinin açıklama isteyen başvurusu işlemeye başlayan itiraz ve dava açma sürelerini durdurur.

Maddi Hataların Düzeltilmesi

Madde 21 - İşlem metnindeki tarafların adı, soyadı unvan ve adreslerine ilişkin yanlışlıklar ile hesap ve benzeri maddi hatalar re'sen ya da istek üzerine her zaman düzeltilebilir. ilgilinin menfaatinin söz konusu olması halinde düzeltme zorunludur.

İdari İşlemin Değiştirilmesi, Kaldırılması, Geri Alınması ve Durdurulması

Madde 22 - İdari işlemlerin değiştirilmesi, kaldırılması ve geri alınmasın da bu Kanunda öngörülen usul ve şekil kuralları uygulanır.

Kaldırma ileriye yönelik olarak sonuç doğurur.

Geri alma, işlemin yapıldığı tarihten itibaren geçersiz sayılmasıdır.

Kamu düzenini doğrudan ilgilendiren ve/veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde idare, değiştirme, kaldırma veya geri almaya ilişkin usul sürecinin başlangıcında, işlemin etkilerinin süreç sonuna kadar durdurulmasını kararlaştırabilir .

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

İdari İtiraz Usulü

İdari Usul Süresi Sırasında İtiraz

Madde 23 - İdari usul sürecinde yapılan işlem ve muamelelere karşı ilgili on gün içinde üst makama, üst makam yoksa işlemi yapmış olan makama itiraz edebilir.

Başvurunun yapıldığı makam, itiraz dilekçesinin kendisine ulaşmasından itibaren en geç yedi gün içinde konuyu bir karara bağlayarak ilgiliye yazılı olarak bildirir. Bu süre içinde cevaplandırılmayan itiraz dilekçeleri reddedilmiş sayılır.

Süreç Sonunda Kesin işleme itiraz

Madde 24 - İdari usul sürecinin sonunda yapılan kesin işleme karşı itirazlarda İdari Yargılama Usulü Kanununun ilgili hükümleri uygulanır. İtiraz sonucu verilen kararlara karşı başka bir idari makama başvurulamaz. Diğer kanunlarda öngörülen durumlar saklıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Bilgi Edinme ve Açıklık

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel İlkeler

Bilgi Edinme Hakkı

Madde 25 -Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir. idareler arası bilgi edinme taleplerinde de bu Kanun hükümleri uygulanır.

Bilgi edinme hakkı, idare ile görevlilerinin müdahalesi olmaksızın, bu Kanunda gösterilen usul ve esaslar çerçevesinde kullanılır.

İlgililer, idare tarafından düzenlenen her türlü belgedeki maddi hata ve gerçeğe aykırı hususların düzeltilmesini isteme hakkına sahiptir. Kayıtların gerçeğe uygun olduğunu ispat yükü idareye aittir.

Bilgi Verme ve Yardım Yükümlülüğü

Madde 26 - İdare, bu Kanunda yer alan istisnalar ile diğer yasal düzenlemelere göre açıklanması yasak olanlar dışındaki her türlü bilgi ve belgeyi, ilgililerin yararlanmasına sunar.

İdare bilgi edinme hakkının tam anlamıyla kullanılmasını sağlamak amacıyla gerekli her türlü önlemi almakla yükümlüdür.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması

Başvuru Usulü

Madde 27 - Bilgi edinme başvuru, sözlü veya yazılı olabilir. Yazılı başvurularda başvuranın ad ve soyadı, imzası, iş veya ikametgah adresi ile başvurunun bu Kanuna dayanılarak yapıldığını gösterir bir ibare bulunur.

Dilekçede, istenen bilgi veya belgeler mümkün olduğunca açık bir şekilde gösterilir .

Sözlü başvurularda ise, tüm bu hususlar idare tarafından kayda geçirilir.

Yabancı memleketlerdeki başvurular Türk konsoloslukları aracılığıyla da yapılabilir .

İstenen Bilgi ve Belgenin Niteliği

Madde 28 - Bilgi edinme başvurusu, başvuru idarenin sahip olduğu veya işlevi gereği elinde bulunması gereken bilgi ve belgelere ilişkin olmalıdır.

İdare, sahip olmadığı ve ayrıca yapılacak bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilir. Ancak, idarenin işlevi gereği elinde bulunması gereken bilgi ve belgeler bunun dışındadır.

İstenen bilgi veya belge başvuru idareden başka bir yerde bulunuyorsa bu hususun ilgiliye yedi gün içerisinde ve yazılı olarak bildirilmesi gerekir.

Bilgi ve Belgelere Erişim Süreleri

Madde 29 - Başvuru dilekçesini alan idare, 2 inci fıkarda öngörülen istisnalar dışında, istenilen bilgi veya belgeye erişimi yedi gün içerisinde sağlar.

Aşağıda sayılan 'hallerde idare erişimi en fazla on beş gün içinde sağlar.

a) İstenen bilgi veya belgenin, başvuru idare içindeki başka bir makam dan sağlanması,

b) Başvuru ile ilgili olarak bir başka idarenin görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla idareyi ilgilendirmesi.

Bu hallerde, süre uzatımı ve gerekçesi başvuru sahibine yazılı olarak ve yedi günlük normal sürenin bitiminden önce bildirilir.

Yurtdışından Türk konsoloslukları aracılığıyla yapılacak başvurularda erişimi sağlama süresi 30 gün olup bu süre bir defaya mahsus olmak üzere 30 gün daha uzatılabilir.

Bilgi ve Belgelere Erişim Usulleri

Madde 30 - İdare, istenen bilgi ve belgelere erişimi;

a) İstenen belgenin onaylı bir kopyasını vererek,

b) Bilgi ve belgenin niteliği gereği kopyasının verilmesinin mümkün olmadığı veya kopya çıkarılmasının aslına zarar vereceği hallerde ilgiliye,

1) Yazılı veya basılı belgeler için, söz konusu belgenin aslını incelemesi ve not alabilmesi,

2) Ses kaydı şeklindeki bilgi ve belgelerde bunların dinlenebilmesi,

3) Görüntü kaydı şeklindeki bilgi ve belgelerde bunların izlenebilmesi imkanı vererek,

c) Bilgi ve belgeye (a) ve (b) bentlerinde belirtilen yöntemlerden farklı bir biçimde erişim mümkün ise, belgeye zarar vermemek koşuluyla bu biçimde sağlar

Bildirimlerin Gerekçeli ve Yazılı Yapılması

Madde 31 - İdare, bilgi edinme başvurularının kabul veya reddi yönündeki kararlarını yazılı ve gerekçeli olarak ve karara karşı başvuru yollarını göstererek bildirir

Erişim Maliyeti

Madde 32- Bu Kanun kapsamında erişilen bilgi ve belgeler için, başvurunun yapıldığı İdare, başvuru sahibinden erişim usullerinin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir bedel tahsil eder. istisna ve muafiyetler Başbakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

ÜÇÜNCÜBÖLÜM

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Devlet Sırrı

Madde 33 - Açıklanması halinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, milli savunmasına ve milli güvenliğine açıkça zarar verecek, niteliği itibariyle Devlet sırrı olan ve Başbakanlıkça

Çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenip usulüne uygun Şekilde gizlilik dereceleri ile korunan bilgi ve belgelerle Cumhuriyet ncesi döneme ait Osmanlı arşivleri bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Gizlilik derecesi kaldırılmış olan bilgi ve belgeler , bu Kanunda belirtilen diğەر istisnalar kapsamına girmiyor ise, bilgi edinme başvurularına açık hale gelir .

Devletin Ekonomik Menfaatleri

Madde 34 - Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması halinde Devletin maliye para ve dış ticaret politikaların yürütülmesine açıkça ve ciddi Şekilde zarar verecek veya haksız kazanca sebep olacak bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

İstihbarata İlişkin Bilgi ve Belgeler

Madde 35 - Sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Bu nitelikteki bilgi ve belgelerin tespitine ilişkin kıstaslar Başbakanlıkça ıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.

Kişinin zel Hayatı ile Aile Hayatının Gizliliğ-i

Madde 36 - Açıklanması halinde kişinin özel hayatı ile aile hayatına, Şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değەرlerine açıkça haksız müdahale oluşturacak bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

KiŐisel bilgi ve belgeler, idare tarafından, kamu yaranın gerektirdiğ-i hallerde ve hakkındaki kiŐisel bilgi ve belgelerin açıklanması söz konusu olan kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek, yazılı kabul alınmak koşuluyla açıklanabilir.

Adli soruşturma ve kovuŐturmanın gerektirdiğ-i istisnalar ile kişinin izin verdiğ-i haller saklıdır.

Haberleşmenin Gizliliğ-i

Madde 37 - Açıklanması halinde haberleşmenin gizliliğ-i esasım ihlal edecek bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ticari Sır

Madde 38 - İlgili yasal düzenlemelerde ticari sır olarak nitelenen ve/veya niteliği gereği ticari sır sayılması gereken bilgi ve belgeler ile, idare tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticari ve mali bilgiler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Fikir ve Sanat Eserleri

Madde 39 - Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvurusu hakkında ilgili yasal düzenlemeler uygulanır.

İdari Soruşturmaya İlişkin Bilgi ve Belgeler

Madde 40 - Emniyet Teşkilatı, teftiş kurulları veya diğer yetkili birimlerce yürütülen idari soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde,

- a) Kişinin özel hayatına açıkça haksız müdahale oluşturacak,
- b) Bir kişinin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
- c) Soruşturmanın selametini tehlikeye düşürecek,
- d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak ve/veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi kaynaklarına ulaşılmasını güçleştirecek, bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır .

Suç işlenmesinin ve Yargılama Görevinin Yerine Getirilmesinin Önlenmesi

Madde 41 - Açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde,

- a) Suç işlenmesine yol açacak,
- b) Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların yasal yollarla yakalanıp kovuşturulmasını güçleştirecek,
- c) Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
- d) Adli yargılama hakkını ihlal edecek, nitelikteki bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler

Madde 42 - İdarenin dış müdahalelerden uzak, tarafsız ve rahat bir şekilde karar almasını ve politika oluşturmasını sağlamak amacıyla, uygulayacağı politikalara veya alacağı kararlara ilişkin olarak kendi görevlileri tarafından elde edilen görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

Ancak, idarenin alacağı kararlara esas teşkil eden ve kanun veya düzenleyici işlemlerle bilimsel, teknik, tıbbi, mali, istatistiki, hukuki ve benzeri uzmanlık alanlarında görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri bilgi edinme istemlerine açıktır .

Kurum İçi Düzenlemeler

Madde 43 - Bir idarenin, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır .

Yayımlanmış veya Kamuya Açıklanmış Bilgi ve Belgeler

Madde 44 - İdarece yayımlanmış veya yayın, broşür, ilan ve benzeri yollar la kamuya açıklanmış ve kitaplık gibi halka açık yerlerde kolayca erişilebilecek bilgi ve belgeler bilgi edinme başvurularına konu olamaz. Ancak, yayımlanmış veya kamuya açıklanmış bilgi ve belgelerin ne şekilde: ne zaman ve nerede yayımlandığı veya açıklandığı başvurana bildirilir.

Gizli Bilgileri Ayırarak Bilgi ve Belge Verme

Madde 45 - İstenilen bilgi ve belgelerle, bu Kanunda gizli veya sır olarak nitelenen bilgiler ile açıklanabilir nitelikte olanlar birlikte bulunuyor ve bunlar birbirinden ayrılabiliyorsa, söz konusu bilgi veya belge, gizli veya sır niteliğindeki bilgiler ıkanlıktan veya gizliliğe ya da sır ile ilişkin unsurların üzeri gizliliğin ya da sırrın açığa çıkmasını önleyecek şekilde kapatıldıktan sonra başvuranın erişimine sunulur. Bu durumda, gizleme gerekçesi başvurana yazılı olarak bildirilir.

Diğer Yasal Düzenlemelerdeki Hak ve Sınırlamalar

Madde 46 - Bu Kanun hükümleri, diğer kanun ve kanun hükmünde karar nameler ile tüzük, yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemlerle bilgi edinmeye ilişkin olarak tanınan hakları sınırlamaz.

Bu bölümde belirtilmeyen ancak açıklanması diğer kanun ve/veya kanun hükmünde karar namelerle sınırlandırılmış olan bilgi ve belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

DÖRDÜNCÜBÖLÜM

İtiraz ve Yargı Yolu

İdari İtiraz Usulü

Madde 47 - Bilgi edinme istemlerinin reddine karşı, bu Kanunda öngörülen usulle üst makama, üst makam yoksa red kararını veren makama itiraz edilebilir.

Red kararı, bu Kanunda öngörülen devlet sırrı, devletin ekonomik menfaatlerine veya istihbarata ilişkin bilgi ve belge olma nedenlerine dayanıyorsa, itiraz, Başbakanlığa bağlı "Gizlilik Değerlendirme Kurulu"na yapılır. İtiraz zorunludur ve süresi on gündür. Kurul, gizlilik konusundaki kararını, ilgili bilgi ve belgelerin kendisine ulaşmasından itibaren 30 gün içinde verir. İtiraz tarihinden itibaren 60 gün içinde karar verilmemesi halinde itiraz reddedilmiş sayılır. İdare, Kurulun istediği her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Kurulun vereceği karar, yargısal itiraz yoluna başvurulmaması halinde kesindir.

Gizlilik Değerlendirme Kurulu

Madde 48 - Gizlilik Değerlendirme Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından atanan bakanlık, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik, generallik, amirallik, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ile vakıflar tarafından kurulanlar dışındaki yükseköğretim kurumlarında tam gün hukuk profesörlüğü yapmakta olan kişiler arasından seçilecek dokuz kişiden oluşur. Kurul üyelerinin görev süresi beş yıldır ve emeklilik yaş sınırlamasına tabi değildirler. Kurulun çalışma esas ve usulleri Başbakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Gizlilik Değerlendirme Kurulu Kararlarına Karşı Yargısal İtiraz

Madde 49 - Gizlilik Değerlendirme Kurulu kararlarına karşı ilgililer ve idare, konusuna göre, Danıştay veya Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde oluşturulan özel dairelere nihai yargısal itirazda bulunabilirler. İtiraz süresi İdare için 7 gün, ilgililer için ise 30 gündür.

İnceleme sonucunda söz konusu bilgi ve belgelerin istisna kapsamında Olmadığına hükmedilirse, bunlar idare tarafından derhal ve en uygun yöntemle başvuru sahibinin erişimine açılır.

Özel dairenin itiraz üzerine vereceği kararlar kesindir, bu kararlara karşı herhangi bir idari veya yargısal başvuruda bulunulamaz.

Yargı Yolu

Madde 50 - Bilgi edinme istemi veya itirazı reddedilen başvuru sahibi, 47 nci maddede sayılan haller dışında, konusuna göre idari yargı yerlerinde veya Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde dava açabilir .

İnceleme ve Yargılama Usulü

Madde 51- Danıştay ve Askeri Yüksek idare Mahkemesi'nde oluşturulan özel dairelere yapılan nihai yargısal itirazlar ile idari yargı yerlerinde veya Askeri Yüksek idare Mahkemesi'nde açılan davaların incelenmesinde yargılama usulüne ilişkin yasal düzenlemeler uygulanır, ancak söz konusu bilgi ve belgelerin gizliliği korunur, itirazlar duruşmasız sonuçlandırılır.

Söz konusu bilgi ve belgelerin devlet sırrı niteliği korunacak ise, devletin ekonomik menfaatlerine veya istihbarata ilişkin olduğunu ispatlama yükümlülüğü idareye aittir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Çeşitli Hükümler

Bilgi ve Belgelerin Tasnifi

Madde 52 - idare, bu Kanunun Yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde, görev ve faaliyetleri ile ilgili olarak sahip olduğu her türlü bilgi ve belgeyi, ilgililerin bilgi edinmesini kolaylaştıracak şekilde ve 28/9/1988 tarihli ve 3473 sayılı Kanunun hükümlerine paralel olarak konu, tarih, nitelik ve benzeri bakımlardan tasnif eder ve bilgi edinme başvurularına cevap verecek hale getirir .Bu amaçla tüm bilgi ve belgelerin toplandığı elektronik veri bankası kurar.

Tasnif Cetvelleri ve Yayımı

Madde 53 - Bu Kanunun uygulanması ile ilgililerin bilgi edinme hakkının kullanmasını kolaylaştırmak üzere idareler tarafından hazırlanacak yol gösterici mahiyetteki bilgi ve belge tasnif cetvelleri ile diğer liste, cetvel ve rehberlerin düzenlenmesine ilişkin kurallar; Resmi Gazete'de yayımlanacak liste, cetvel ve rehberler bu Resmi Gazete'de yayımlanmayanların yayınına ilişkin kurallar Başbakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir .

İdareler tarafından hazırlanan listeler ile cetvel ve rehberler Başbakanlığa gönderilir. Bunlardan Resmi Gazetede yayınlanması gerekenler Başbakanlık tarafından yayımlanır .

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Rapor Verme

Madde 54 - İdare, bir önceki yıla ait olmak üzere,

- a) Kendisine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,
- b) Olumlu cevaplanarak bilgi ve belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- c) Olumsuz cevap verilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistiki bilgileri,
- d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak veya üzeri kapatılarak bilgi ve dokümanlara erişim sağlanan başvuru sayısını,
- e) Gerek idari usul sürecinde gerekse bilgi edinme hakkına ilişkin olarak yapılan itiraz sayısı ile bunlardan kabul ve reddedilenlerin sayısını,

f) Kişilerin kendi haklarındaki kayıtları öğrenmek için yaptıkları başvuru sayısını,

g) Kişilerin kendileriyle ilgili olarak gerçeğe aykırı gördükleri kayıtların düzeltilmesi talebiyle yaptıkları başvuru sayısı ile bunlardan olumlu sonuçlanarak kayıtları düzeltilenlerin sayısını,

h) Olumsuz cevap neticesinde yargı yoluna gidilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını, gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yılın 1 Mart tarihine kadar Başbakanlığa gönderir .

Bağlı ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları bu raporlarını bağlı ya da ilgili oldukları Bakanlık vasıtasıyla Başbakanlığa gönderirler .Başbakanlık hazırlayacağı bir genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yılın 1 Nisan tarihine kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu'na sunar ve aynı gün basın-yayın organlarına açıklar.

Söz konusu raporlar hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonu'na yapılacak işlemler Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nde düzenlenir.

Tüzük ve Yönetmelikler

Madde 55 - Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin olan ve Başbakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle düzenlenmeye bırakılanlar haricindeki hususlar tüzükle düzenlenir.

Başbakanlık, kendisine bu Kanunla verilen düzenleme yetkilerini bir başka idari birim veya makama devredemez.

BEŞİNCİ KISIM

Değiştirilen Hükümler

Madde 56 - Yürürlükteki mevzuatta aşağıda yer alan değişiklikler yapılmıştır.

a) 2575sayılı Danıştay Kanunun⁵ 13.üncü maddesinin (1) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. “1. Danıştay , on biri dava ve ikisi de idari olmak üzere on üç daireden oluşur.

b) 2575 sayılı Danıştay Kanunun 16.ncı maddesinin (1) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“1.İdari İşler Kurulu, İdari Daireler Başkan ve üyeleri ile her yıl Genel Kurulca seçilecek on bir dava dairesi başkan ve üyesinden oluşur.”

c) 2575 sayılı Danıştay Kanunun 24.ncü maddesinin (1) numaralı fıkrasına aşağıdaki (k) bendi eklenmiştir.

“k)İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunun 33.ncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen itirazın reddi kararlarına “

d) 2575 sayılı Danıştay Kanunun 26.ncı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İdari uyuşmazlıklar ve davalar, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu,onbirinci,onikinci,onüçüncü dairelerde ve idari ve vergi dava daireleri genel kurullarında incelenir ve karara bağlanır.”

e) 2575 sayılı Danıştay kanununa 34/B maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Madde 34/C -On üçüncü İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 33.ncü maddesinin ikinci fıkrasına ilişkin davaları çözümler.”

f) 2575 sayılı Danıştay Kanunun 49.cu maddesinin (2) numaralı fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.”İdari Usul ve Bilgi Edinme Kanununun 33.ncü maddesi hükmü saklıdır.”

g) 2577 sayılı İdari Yargılama Usulu Kanunun 17. maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir. “6.2575 sayılı Danıştay Kanunu 24.ncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendinde belirtilen davalarda duruşma yapılmaz”

h) 2577 sayılı İdari Yargılama Kanunun 20. Maddesinin (3) numaralı fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir. “İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunun 33.ncü maddesi hükmü saklıdır.”

İ) 1602 sayılı Askeri Yüksek İdari Mahkemesi Kanununa 23.ncü maddeden sonra gelmek üzere aşağıdaki 23/A maddesi eklenmiştir. “ üçüncü dairenin görevleri madde 23/A – üçüncü daire ; İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunundan doğan iptal ve tam yargı davalarını çözümler .

j) 1602 sayılı Askeri Yüksek İdari Mahkemesi Kanununa 48.nci maddesine beşinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir. “ İdari Usul ve Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 34.ncü maddesinin dördüncü fıkrası hükmü saklıdır.”

k) 1602 sayılı Askeri Yüksek İdari Mahkemesi Kanununun 52nci.maddesinin üçüncü fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir: “İdari Usul ve Bilgi Edinme Kanununun 34.ncü maddesi hükmü saklıdır.

ALTINCI KISIM

Yürürlük Hükümleri

Madde 57 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 58 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.